

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter

Jahr: 1741

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN369546628

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369546628>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546628>

LOG Id: LOG_0091

LOG Titel: Caput Quadragesimum Octavum. Radix Deiparae Spuria: Lowarra. - XLVIII. Hooftstuk. Baster St. Mariaas-wortel

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

gulosa, alia non, Malaccensis vero folia inferiore parte sunt mollia instar lanuginis, silvestris vero sunt rugosiora, magisque venosa.

In Malaccensi flores plurimi in racemo proveniunt, non simul, sed unus post alterum sese aperiens, omnesque in fructus excrescunt, ita ut tot simul ex racemo dependeant, quot saepe vitis in uno gerit racemo, quotque fuerunt flores. Silvestris multum crescit circa Bataviam, ibique *Massaan de Mato* h. e. *Vidara Utan* dicta, ejusque usus est ignotus; fructus autem non comeduntur, quum ingrati sint saporis, licet ab aliis ejus radices medicatae censeantur.

Tabula Trigesima Nona

Ramum exhibet spinosae arboris, quae *Radix Deiparae* a *Rumphio* vocatur, videturque esse species *Rhamni*, ad quod genus *Zizyphus* & *Jujuba* quoque referuntur a *Linnaeo* in *Hort. Cliffort.* p. 69.

- A. Ejus fructum *Olivæ*-formem denotat.
B. Ejus officulum feminale.

CAPUT QUADRAGESIMUM OCTAVUM.

Radix Deiparae Spuria: Lowarra.

Licet apud Javanos, Balcienfes, & Celebenfes frutex sit spinosus, qui cum Malaccensi frutice *Radix Deiparae* dicto, tantam habet affinitatem, ut utrique unam eandemque dent denominationem, in illis tamen tantam inveni differentiam, ut singulos peculiari descripsim capite, hancque secundam arbusculam ad *Deiparae* radices speciem reduxerim, licet enim convenientia inter illas sit maxima, Malaccensis tamen sola aromaticam possidet radicem, quae pretiosa est, saporemque habet jucundum, qui in nulla alia observatur radice extra Malaccam crescente, nec ab ulla alia natione in usu Medico adhibetur.

Quidam civis Malaccensis circa annum 1680 hanc radicem & fructus ex *Tambucco* in Celebis parte Orientali sito adduxit, persuadere mihi studens, hos esse Malaccensis *Bulangam* seu radices *Deiparae* veras, nec ab hac differre, unde & varios ejus fructus in hortu meo terrae commisi, quorum unicus tantum progerminavit, qui fruticem dabat stipitosum, qui sese sursum explicabat in longos & flagellofos ramos, inque his spinæ & folia plurimum erant opposita & cruciata, sed spinæ erant breviores, nec ita regulariter locabantur, & supremi ramuli nullas gerebant spinas; folia quoque maxime differebant a Malaccensi, ac magis referebant folia *Oxyacanthæ*, quam domesticæ *Vidarae* vel silvestris, sunt enim binos pollices lata & longa, inque oris obtusam incisionem ab utraque parte habent, unde triangularem gerunt formam, verustiora vero non ita incisa sunt, vel saltem non pro ita funde: Superius glabra sunt, obscure viridia, inferius pallida, sed non lanuginosa, uti in Malaccensi *Vidara*, bina opposita, saporis ingrati, quum Malaccensis saporem gerat pinguem cum *Vidara* plurimum convenientem, in singula folii ala spina locatur firma, in qua bina ternave minora apparent foliola triangularia, sed non ita regularia: Memorati isti ramuli spinis itidem destituantur.

Flores formam habent calceoli vel digitabuli, pollicem circiter longi, & formati ex petalo concavo in quatuor incisiones diviso, quarum maxima suprema est instar calceoli concavi, florem obtegens, estque firma, inferius tres minores apparent laciniae, quarum binæ sunt laterales, tertia inferior, omnes vero lutei sunt coloris, sed sine odore, in floris vero centro quinque apparent longa & crocea stamina, flos ipse in inferiore angustatur parte, viridique infidet capitulo, quod in fructum excrescit, qui rotundus est, vel parum

doch die van 't Malacze zyn van anderen wat zagter als wolachtig, en die van 't wilde zyn ruiger en meer geaderd.

Aan 't Malacze komt 't bloeizel veel aan een tros, niet te gelyk, maar naar malkander opengaande, en alles wert tot vruchten, zo datter zo veele by malkander hangen als een tros druiven. Het wilde groeit veel rondom Batavia aldaar *Massaan de Mato*, dat is *Vidara Utan* genaamt, en zyn gebruik is onbekent, want de vruchten eet men niet, als zynde te leelyk van smaak, boewel andere zyne wortelen voor Medicinaal houden.

De negen-en-dertigste Plaat

Vertoont een Tak van den doornachtige boom *Radix Deiparae* van *Rumphius* genaamt, welke my voorkomt te zyn een soort van de *Rhamnus*, tot welk geslagt de *Zizyphus* en de *Jujube* mede gebragt zyn van *Linnaeus*, zo als blykt uit de *Hortus Cliffort.* p. 69.

- A. Wyft aan deszelfs vrucht na de *Olyven* gelykende.
B. Deszelfs zaat-korl.

XLVIII. HOOFSTUK.

Baster St. Mariaas-wortel.

Hoevel men by de Javanen, Baliers, en op Celebes een doorn-struik vind, met de Malacze *Radix Deiparae* zo groote gelykenisse hebbende, datze die beide eenderlei benaminge geven, zo heb ik nogtans zulken onderscheit daar in bevonden, dat ik van ieder een byzonder Capittel heb moeten maken, en deze tweede zoorte houden voor een *Radix Deiparae*, want de gelykenisse van beide mag zo groot zyn als zy wil, men bevind echter, dat de Malacze alleen een kostelyke speceryachtige wortel heeft, vol van Medicinale krachten, en van een aange-naame smaak, 't welk niet te vinden is in eenige wortel, die buiten Malacca groeit, nog ook datze by eenige Natie tot de Medicyne wort gebruikt.

Zekere Inlands Borger van Malacca heeft my ontrent 't jaar 1680. deze wortel en vruchten van *Tambucco* op Celebes Oost-zyde gelegen, toegebragt, my wysmaken-ae, datze van 't Malacze *Bulangam* of *Radix Deiparae* niet verschildte, wesbalven ik daar van verscheide korrels in myn Thuin plantte, doch waar van maar eene opquam, voortbrengende een stammige struik, dewelke zig na boven met lange en ranke takken wyd en zyd uitbreide: En daar aan stonden de doornen en bladeren ook wat tegens malkanderen, en in 't kruis, doch de doornen waren korter, en stonden zo ordentelyk niet, ook hadden de voorste of eerste ryskens gene doornen: De bladeren verschilden mede merkelyk van de Malacze, gelykende beter na die van *Hagedoorn*, dan na tamme of wilde *Vidara*, want zy zyn twee duimen lank en breed, aan ieder zyde een stompe boek of lap hebbende, en daar door een drieboekige gedaante: Doch de oudste hebben deze boeken niet, of minder kennelyk: Van boven zynze glad, boog-groen, en van onderen bleek, doch niet wit of wolachtig, gelyk die van de Malacze *Vidara*, mede twee tegen over malkander, onaangenaam van smaak, daar de Malacze smerig zyn, met die van de *Vidara* meest overeenkomende, in ieder schoot staat een styve doorn, en daar aan twee of drie kleindere blaadjes, met het volgende paar schier in 't kruis, of in plaats van de doorn een nieuw zyde-takje: De kleine blaadjes hebben de drie boeken ook zo volkomen niet, en zyn de voorseebreeve ryskens mede schier zonder doorns.

De bloemen, die daar aan voortkomen, zyn als een schoentje of vinger-boed, ongeveer een duim lank, en gemaakt van een bol blad, doch in vier lappen verdeelt: de grootste staat boven, als een bol schoenken, de bloem bedekkende, en is styf, van onderen ziet men drie mindere lappen, waar van twee aan de zyde staan, en de derde beneden, alle geel van couleur, en zonder reuk; in 't middelste bol ziet men vyf lange geel draden. De bloem loopt achter smal toe, en staat op een groen knopje, waar van de vruchten voortkomen, zynde rond, of een weinig

rum ovalis instar minorum prunorum, superius vero coronatus est instar pomorum: Ejus color externe obscure flavus est instar maturorum Mespilorum, interior vero caro est succosa & acidula; sed esui inepta, ingratumque habet odorem, in hac autem ossiculum reconditur durum & oblongum instar Olivæ, sed longo gaudens collo instar lagenæ, parum angulosum, rufum, inque crassiore ejus parte brevis conspicitur apex, ita ut multum a Malaccensi differat fructu.

Trunci lignum est durum, angulosum, & nodosum, in verustioribus truncis circa ejus cor obscure fuscum, & raro adeo crassum vel rectum, ut inde postes ædium fabricari possint; radices longissimæ sunt & rectæ, transversaliter, sed non profunde per terram prorepentes, crassitie vulgo digiti vel pollicis, paucas gerentes fibrillas, externe ex cinere flavescens, interne pallidæ instar Liqueritiæ cum tenuibus circulis, sed si concindantur, ibi ruffæ sunt, si fuerint siccæ funtque porro graviore, solidiores, & duriores quam Malaccensis. Hujus radices frustra accepi ex Tambucco octo decemque pedes longa, digitum crassa, & adeo recta, acsi baculus seu Rottang essent, quæ effossa erant ope Indicis magnetici ad borealem partem, profundæ pedem sub terra rubra & solida, qualis in toto illo terræ tractu reperitur. Quum eruebatur, sicca penitus erat, nec ullam exhibebat humiditatem: Sapor primo erat amaricans, adstringens, cum paucis Anisi sapore mixtus, unde non ita gratus ac Malaccensis, sed cum Vidaræ radicibus proxime conveniens: Post annum familia mihi hujus radices frustra adferebantur longa, quæ tetræ & ingratum habebant saporem, sed qui illa adferebat, aqua marina fuisse adpersa testabatur, in itinere nempe marino, in frustis vero hisce tam quæ ad polum Arcticum, quam quæ ad Australem erant effossa, nullam observare potui differentiam, neque in odore neque in sapore, sensim autem odor & sapor erat mucosus, ac licet Malaccensi similes hæc habeantur radices, nullo tamen modo viribus vel sapore accedunt ad illam, viribusque expertes penitus illas cenfeo, & usui Medico ineptas.

Nomen. Latine *Radix Deiparæ Spuria*. Javanis *Warra*, in Celebe vocatur *Lowarra*, quæ denominationes hisce spuris propriæ sunt speciebus, atque ipsis imponuntur juxta Malaccensem Bulangam, seu veram Deiparæ radicem: Melius quoque *Oxyacantha Indica* vocari posset quam *Cudrang*, uti illud in Batavia fit, saltem folia optime illam referunt, neutiquam vero spinæ, flores, vel fructus.

Locus. Hæc arbuscula seu frutex in Java crescit & Celebe, in districtu Bægico & Loebosensi, uti & copiose in Tambucco. In Amboina est ignotus, an itidem in Baleyæ crescat, mihi non constat, licet Baleyenses dicant, in sua patria tales quoque crescere arbores spinosas, & ibi *Banghian* vocari.

Ufus. Hæc radix, quantum novi, nullibi est in usu Medico nisi in Malacca, sed e contra tanquam noxia habetur spina, quam admodum timent. Si quis enim hisce spinis vulneratur, pars læsa magno intumescit dolore, unde & multis populis in usu est sepes ex hisce spinosis fruticibus circa ædes suas non tantum contra ferocia animalia plantare, sed etiam contra fures, qui licet adeo audaces essent, ut armatis resistere non timerent viris, has tamen per spinas penetrare non sustinerent.

In regione Boegenfi multæ quoque inde formantur sepes, furculos in ordine locantes, vel quod facilius est, fructus terræ mandantes, sique hi frutices in altum excrescant, superius sese intricant arctissime, sed inferius aperturam relinquunt, per quam homini vel porco transitus datur; quæ aperturæ obstitantur *Ligularia Lactea*, seu *Daun Sudoe Sudu*, quæ spinosa quoque est, vel ubi plantari nequit, spinosi ejus detruncantur rami, quibus plantæ reliquæ constipantur foramina, uti alias quoque fit cum Limonum ramis spinosis.

Lignum satis durable est, inque ædium postes adhibetur, si recta ejus frustra conquiri possint, in truncis autem verustioribus durissimum est, & interne nigricat; Fructus non sunt in usu, in Java verò fricantur & eduntur; sique sub cineribus torreantur, illorumque succus auribus instilletur, curat surditatem: Ex

ovaal, als kleine pruimpjes, met een kroontje boven op, gelyk de Appelen: De couleur is van buiten donker-geel, als die van rype Mispelen, en van binnen een zappig en smeurig vlees, doch onbequaam om te eeten, en vies van reuk, en daar in leid een lankwerpige harde steen, als een Olyve-steen, doch met een lange bals, gelyk een fles, een weinig boekig, hoog ros, en aan 't dikste eind met een korte spitsje, zo datze veel van de Malacze vruchten verschillen.

Het hout des stams is hard, bochtig, en warrig, aan de oude stammen omtrent het bert donker-bruin, en zelden zo dik of regt, dat men stylen tot huizen daar van hebben kan; de wortelen zyn mede zeer lank en regt overdwars, doch niet diep in de aarde kruipende, eenparig in de dikte, omtrent van een duim of vinger, met weinige vezels daar aan, van buiten graauw-geel, en van binnen bleek-geel, als zoet-bout, met eenige dunne cirkeltjes, doch op den snee ros bestervende, ook swaarder, dichtter, en harder dan de Malacze. Ik heb stukken van deze wortel van Tambucco gekregen, die 8. en 10. voeten lank, een vinger dik, en zo regt waren als een gestrekte rottang, zyn- de gegraven met een Compas op de Noorder streek, omtrent een voet diep uit een roode en vaste aarde, gelyk men in die geheele Landstreek heeft: Zy was in 't uitgraven droog, en gants geen vogtigheit van haar gevende: De smaak was in 't eerste wat bitter, zamentrekken- de, met een kleine nasmaak van Anys, en dierbalven zo lieflyk niet als de Malacze, maar met de wortelen van Vidara nader overeenkomende: Een jaar daar na wierden my weder diergelyke lange stukken van dezelve wortelen toegebracht, doch dewelke zeer vies en vuil van smaak waren. Maar den bringer verklaarde, datze onderwegen met Zee-water waren bespat geworden; en ik heb onder de stukken, die zo na 't Noorden als na 't Zuiden waren uitgegraven, noch aan reuk, noch aan smaak eenig onderscheit konnen merken of gewaar worden: Metter tyd kregenze allegaer een vermuften reuk en smaak: En zy mogen dan de Malacze zo gelyk zyn als zy willen, ik achtze in deugt en smaak veel daar van te verschillen, en in de Medicyne ongebruikelijk.

Naam. In 't Latyn *Radix Deiparæ Spuria*: Op Javaans *Warra*: Op Celebes *Lowarra*, en welke namen deze bastaart soorten eigentlyker toekomen, en gegeven mogen worden dan de Malacze Bulangan, of de opregte *Radix Deiparæ*. Men mogtze ook billyker Oost-Indische bagedoorn noemen, dan *Cudrang*, gelyk op Batavia geschiet, immers de bladeren gelyken best daar na, maar niet de doornen, bloemen, noch vruchten.

Plaats. Dezen boom of struik wast op Java, en ook op Celebes, in 't Boegise en Loebose gebied, als mede veel in 't gebied van Tambucco. In Amboina isze onbekent, ofze mede op Baley groeit, kan ik niet wel weten, boewel de Baleyers zeggen, datze in haar landt mede diergelyke doorns hebben, en dezelve *Banghian* noemen.

Gebruik. Deze wortel, voor zo veel my bekend is, heeft buiten Malacca by geen Natie in de Medicyn eenig gebruik, maar wort daar en tegen voor een schadelijke doorn gehouden, daarze zeer bang voor zyn: Want als iemand zig aan deze doornen beseert, zo swelt bet op met groote pijn, en daarom hebben bet veele Natien voor een gebruik levende bagen of beggen van deze doornen, rondom bare huizen en erven te maken, niet alleen tot bevrydinge voor de beesten, maar ook voor dieven, dewelke, schoonze zo stout waren datze ook door gewapende mannen dorsten heen dringen, echter voor deze doornen moesten staan blyven.

In 't land van Boegis makenze ook veel beggen daar van, de jonge spruitjes op een rype plantende, of 't welk noch licht is, de vruchten zayende; en deze struiken wat hoog opschietende, verwerren haar boven wel vry digt in malkander, maar laten beneden nog eenige opening, daar wel een Mensch of Varken doorkruipen kan, en welke gaten dan ook werden toegeplant met *Ligularia Lactea*, of *Daun Sudoe Sudu*, 't welk mede doornachtig is, of daar men 't niet planten kan, kappenze de doornachtige takken af, en besteken daar mede de andere paggers, gelyk men anders ook wel met Lemoen-doorns doet.

Het hout is redelyk durabel, en word tot stylen van huizen gebruikt, als men daar regte stukken van krygen kan, doch aan de oude stammen is 't zeer hard, en van binnen swartachtig. De vruchten zyn niet bruikbaar, doch op Java werdenze nog gezoden en gegeten: en zyn- de onder de asche gebraden, en 't zap daar van in de ooren

ejus ligno in Java aliisque locis boum juga formantur, quibuscum aratra trahunt.

Frutex hic proprie in Baley a *Banghian* vocatur, qui silvam exhibet spinosam & noxiam, dum ejus spinæ vehementissime urant, si quem lædant: ibi duplex quoque invenitur ejus species, una latifolia, altera angustifolia, sed utraq; silvestres, nec ullius usus.

EXPLICATIO

Tabula Quadragesima,

Quæ exhibet ramum arboris, quæ *Radix Deipara spuria* *Rumphio* vocatur, quæque, ut mihi apparet, ad nullum huc usque cognitum genus referri potest.

- A. Ejus folium naturali denotat magnitudine.
- B. Florem sistit.
- C. Fructum.

CAPUT QUADRAGESIMUM NONUM.

Rex Amaroris. Caju Soulamoe.

Dum versamur in descriptione plantarum amararum, quæ contra venena valent, ordine etiam subsequitur Amboinensium Rex amaroris, qui nostro judicio tam virtute quam viribus nulla præcedentium minor est, aliquando autem frutex, aliquando arbor, prout uno alterove locetur loco; si enim ad litus crescit in locis apertis, plurimum frutescit, sed ulterius in continenti crescens & sub umbra aliarum arborum progerminans arborefcit trunco incurvo & inclinante, cujus cortex est glaber, vel verruculis oblitus coloris cinerei seu albicantis, interne flavescentis, fuscus & fragilis, in ramulis vero glabrior est, & magis albescit.

Rami sunt pauci & fragiles, inque iis folia locantur irregulari ordine ingentia & longa, vulgaris formæ, duodecim vel tredecim pollices longa, tres cum dimidio lata, superius ampla, in obtusum apicem definientia, foliisque *Goelongs Tsjoetsjoe* adeo similia, ut vix dignosci possint, excepto lacteo sapore, qui in posteriore abundat, in illis vero *Soulame* non reperitur: Hæc quoque folia sunt flaccidiora aliis, mollia, plurimis & subtus protuberantibus parallelis costis pertexta, quæ prope oras in arcus definunt; Ex horum foliorum alis breves progerminant petioli, ex quibus flores racemosi proveniunt, qui parvi sunt, *Vitis* floribus quodammodo similes, ex parvis albicantibus, & vix conspicuis constantes petalis, in centro suo gerentes germen viride, quod in fructum excrefcit, magnitudinis stuveri, qui planus est, ad oras tenuis, & in centro elevatus, formam cordis referens, sed loco fissuræ femi-rotundum exhibet arcum, cujus apex petiolo nexus est, coloris pallide viridis, fructus hic fuscus penitus est, & futura in bina divisus segmenta, in quibus bina locantur alba officula, Cucumeris femina æmulantia sed minora, graciliora, ac quodvis in peculiari reconditur cellula, sensim vero rugosa sunt, & cariosa. Fructus hi diu ex arbore dependent, sed sensim nigrescunt, qui vero in terram prolabantur, gilvi sunt coloris, & sæpe hinc inde arbuticulas emittunt.

Radices hujus arboris sunt crassæ, raræ, nec longæ, fere sine fibrillis, externe luteo & sicco cortice obductæ, interne lignum gerentes flavescentes, quod siccum levissimum est, ac recens odorem fere habet *Unguis Odorati*, immo in quibusdam ficcis hic quoque observatur odor, si supra porphyritum nempe conterantur, immo tota arbor sicca admodum est per omnes suas partes, & valde amaricat, præcipue vero fructus

Tom. II.

ren gedruipt, zo geneest het de doofheit. Uit het hout maakt men op Java en andere plaatsen jokken voor de Ofsen, waar mede men ploegt.

Deze struik word eigentlijk op Baly Banghian genaamt, zynde een baggelyk en ondeugend doorn-Bosch, dewyl zyne doornen zeer fel branden, als men zig daar aan quetst, men vint ook aldaar tweederlei soort, 't eene groot- en 't ander kleinbladig, doch beide ondeugend, en in 't wild wasschende.

UYTLEGGING

Van de veertigste Plaat,

Dewelke vertoont een tak van de *Radix Deipara spuria* van *Rumphius* genaamt, dewelke, zo 't my voorkomt, tot geen zeker bekend geslagt van planten gebragt kan worden.

- A. Wyft aan deszelfs blaad in zyn grootte.
- B. Deszelfs bloem.
- C. De vrucht.

XLIX. HOOFSTUK.

De Hart-vrucht-Boom.

De wyle wy nu bezig zyn met de bittere planten, die tegens 't fenyn kunnen dienen, zo zullen wy daar omtrent mede in- of opvoeren onzen Amboinschen Koning der bitterheit, die onzes oordeels zo in deugt als krachten, geen der voorgaande beboeft te wyken. Het is zomtyds een struik, en zomtyds ook een boom, na dat hy staat, want als hy voor aan strand groeit op een open plaats, zo blyft hy meest een struik, maar een weinig landwaart in en onder de schadurwe van andere boomen voortkomende, dan wort het een boompje, met een bochtige en overhangende stam, welkers schorsse is effen, of met kleine vratjes bezet, van couleur licht-graauw of witachtig, naar binnen geel, droog, en bryzelig, doch aan de takjes is hy wat witter, en effender.

De takken zyn weinig en bros, en rondom dezelve staan de bladeren zonder ordre, zynde groot en lank, van gemeene gedaante, namentlyk 12. en 13. duimen lank, 3. breed, van vooren met een stompe spits, en de bladeren van de bloemen *Goelongs Tsjoetsjoe* zo gelyk, dat men ze qualyk onderscheiden kan, behalven in 't melkachtig zap, dat in de laatste overvloedig, maar in die van de Soulamoe niet en is: En deze bladeren zyn ook slapper dan de andere, zegt in 't aantasten, met veele en beneden, of van onder uitstekende evenwydige ribben doorregen, digt aan de kant met bogen te zamen gesloten, en uit de schoot dezer bladeren komen korte steeltjes voort, en daar aan groeit het bloeizel in kleine trosjes, zynde zeer kleine bloempjes, 't wyngaart bloeizel eenigzints gelyk, uit kleine witte en pas zienelyke blaadjes gemaakt, in de midden vertonende een groen schubbetje, waar uit de vrucht voortkomt, dezelve groeit tot de grootte van een stuiver of wat meer, zynde wyders plat, aan de kanten dun, in de midden wat uitpuilende, en hebbende de gedaante van een hartje, doch in plaats van 't kloofje een half rond bogtje vertonende, met de spits aan de steel staande of vast zynde, en van verwe bleek-groen, dezelve vrucht is gants droog, en met een naad meest in twee gedeelt, waar in men vindt twee witte korrels, de zaden van Komkommers wel gelykende, doch wat kleinder, magerder, en ieder in een byzonder kamertje, dan metter tyd krimpente in, en vermolsen; de vrucht blyft lang aan den boom hangen, en werd ten laasten rookachtig, maar die op de aarde vallen, verden vaal, en brengen hier of daar nieuwe boompjes voort.

De wortelen zyn dik, weinig, en niet lank, bykans zonder vazelingen of vezelen: Van buiten met een geelen drooge schorsse bedekt, en van binnen hebbenze witachtig of bleek-geel hout, 't welk droog zynde zeer ligt wert, en vers zynde riekt het wat na de *Unguis Odoratus*, ja zommige stukken doen dat nog al zynze droog, wel te verstaan als menze op een steen vryft, 't gehele gewas is zeer droog in al zyn deelen, en daar by boven maten bit-

R